

ÁLTALÁNOS IRODALOMTUDOMÁNY PROGRAM

Az *Általános irodalomtudomány program* elsősorban az irodalmi jelenség hozzáférhetőségének diszkurzív stratégiáiban eligazodni igyekvő hallgatók elméleti és módszertani tájékozódását szolgálja. Mindenekelőtt azok érdeklődésére tart tehát számot, akik a filológiai-elméleti munkájuk során tudatosan is szembesülni akarnak az irodalomtudomány jelenkori helyzetéből adódó dilemmákkal s kutatásaikban érvényre is próbálják juttatni az azok megértéséből adódó következtetéseket.

A program ezért – az irodalom temporális létmódjától és szisztematikus történetiségétől (különös tekintettel az irodalmi modernség alakzataira) az irodalomtörténet-írás elméleti kérdésein át az olvasás nyelvi-kulturális és mediális feltételezettségéig – olyan diszkurzív pozíciók mentén tesz kísérletet az irodalmi jelenséget konstituáló hermeneutikai tapasztalat reflexiójára, melyek (az újabb irodalomértés nagy paradigmáit tekintve) a posztstrukturalista, illetve a „kultúrapoétikai” horizontok határolta térben helyezkednek el.

A programhoz kapcsolódva olyan, graduális hallgatókat is integráló kutatócsoport működik, amelynek kutatásai elsősorban a művészeti modernség kontextusában irányulnak az irodalmi jelenség értelmezhetőségének új lehetőségeire. Közülük is elsősorban azokra, amelyek abból a termékeny feszültségből adódnak, amely az irodalmat egyfelől történeti és kulturális eredetű antropológiai értelemkölcsonzás termékének mutatja, ugyanakkor a nyelvi közlésművészet referenciálisan hozzáférhetetlen szövegvalóságaként teszi csak részévé a mindenkori esztétikai tapasztalatnak.

P/IR/MIR/ELM-5 Az irodalomelmélet az irodalomtudomány rendszerében; filológia, általános és összehasonlító irodalomtudomány, irodalomelmélet (irodalomkritika), az irodalomelmélet szövegtudományi alapjai (nyelv, struktúra, szöveg, szemiózis)

Az irodalomelmélet szűkebben vett diszciplínájának pozíciói, történeti alakulásuk a modernségben; az irodalomértelmezés tudományos alakzatainak diszgressziói, a filológia hermeneutikájának kérdései és a szöveg művé válása.

Tájékoztató szakirodalom:

Ivor Armstrong RICHARDS, *Principles of Literary Criticism*, London, 1960.

Théorie littéraire. Problemes et perspectives, eds. Mark ANGENOT, Jean BESSIERE,

Douwe FOKKEMA, Eva KUSHNER, Paris, 1989.

Paul V. ZIMA, *Literarische Asthetik*, Tübingen, 1991.

Great theories in literary criticism, ed. Karl E. BECKSON, New York, 1963.

Ralph COHEN, *New Directions in Literary History*, Baltimore, 1974.

Encyclopedia of Contemporary Literary Theory, ed. Irene R. MAKARYK, Toronto–Buffalo–London, 1993.

Wilhelm VON HUMBOLDT, *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues...*, Berlin, 1907 (a bevezetés és különösen a 32–65).

Ferdinand DE SAUSSURE, *Bevezetés az általános nyelvészetbe*, Budapest, 1967.

Ludwig WITTGENSTEIN, *Philosophische Grammatik = Werkausgabe*, III, Frankfurt/M., 1984.

Noam CHOMSKY, *Syntactic Structures*, The Hague, 1973.

Karl Konrad POHLHEIM: *Kleine Schriften zur Textkritik und Interpretation*, Bern–Berlin–Frankfurt/M. –New York–Paris–Wien, 1992, 9–66.

Texte und Varianten. Probleme ihrer Edition und Interpretation, Hrsg. Gunter MARTENS, Hans ZELLER, München, 1971.

Gunter MARTENS, *Mi az, hogy szöveg?*, *Literatura*, 1990/3, 239–260.

Algirdas J. GREIMAS, *Sémantique structurale*, Paris, 1966.

Umberto ECO, *A Theory of Semiotics*, Bloomington, 1976.

Jurij M. LOTMAN, *Szöveg – modell – típus*, Budapest, 1973.

Thomas A. SEBEEK, *Semiotics*, The Hague, 1973.

Roland BARTHES, *Válogatott írások*, Budapest, 1976.

Michael RIFFATERRE, *Semiotics of Poetry*, Bloomington, 1978.

PECHLIVANOS, RIEGER, STRUCK, WEITZ, *Einführung in die Literaturwissenschaft*, Stuttgart/Weimar, 1995.

P/IR/MIR/ELM-6 Az irodalomértés alapjai (hermeneutika és irodalomesztétika)

Az irodalmi szöveg temporális, recepciófüggő és jelentésaktualizációhoz kötött létmódjának kérdései, a megértés általános elmélete és irodalmi sajátosságai, a „klasszikus” alkotás határesetztétikája, a befogadói aktivitás mibenléte, a megértés szubjektivitásának határai, dialogicitás és „történő” megértés. A „jelentés” lezárhatatlansága.

Tájékoztató szakirodalom:

Friedrich D. E. SCHLEIERMACHER, *Hermeneutik*, Hg. Heinz KIMMERLE, Heidelberg, 1974.

Wilhelm DILTHEY, *A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban*, Budapest, 1974, 469–494.

Martin HEIDEGGER, *Lét és idő*, Budapest, 1989, 264–313, 600–642.

Martin HEIDEGGER, *A műalkotás eredete*, Budapest, 1988.

- Hans-Georg GADAMER, *Igazság és módszer*, Budapest, 1984, 21–134, 191–217, 269–283, 305–339.
- Hans-Georg GADAMER, *Szöveg és interpretáció = Szöveg és interpretáció*, szerk. Bacsó Béla, Budapest, 1991, 17–44.
- Hans-Georg GADAMER, *Bevezetés = Martin HEIDEGGER, A műalkotás eredete*, Budapest, 1988, 7–30.
- Hans-Georg GADAMER, *A szép aktualitása*, Budapest, 1994.
- Hans Robert JAUSS, *Irodalomtörténet mint az irodalomtudomány provokációja*, Helikon, 1980/1–2, 8–39.
- Hans Robert JAUSS, *Eszztétikai tapasztalat és irodalmi hermeneutika*, Helikon, 1980/1–2, 117–128.
- Hans Robert JAUSS, *Az irodalmi hermeneutika elhatárolásához*, Helikon, 1981/2–3, 188–207.
- Wolfgang ISER, *Az irodalom funkciótörténeti szövegmodellje*, Helikon, 1980/1–2, 40–65.
- Rezeptionsästhetik, Hg. Rainer WARNING, München, 1975.
- Paul RICOEUR, *Struktúra és hermeneutika*, Helikon, 1976/4.
- BONYHAI Gábor, *Régi és új hermeneutika*, Helikon, 1981/2–3.
- BONYHAI Gábor: *Hermeneutika és morfológia = Az irodalomtörténet elmélete I*, szerk. SZILI József, Budapest, 185–224.
- Filozófiai hermeneutika*, szerk. CSIKÓS Ella, LAKATOS László, Budapest, 1990 (Gadamer, Bultmann és Pannenberg írásai).
- Peter SZONDI, *Bevezetés az irodalmi hermeneutikába*, Budapest, 1996.
- Northrop FRYE, *The Great Code. The Bible and the Literature*, New York, 1982.
- KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Irodalom és hermeneutika*, Budapest, 2000, 15–78.
- Reinhart KOSELLECK, *Ábrázolás, esemény, struktúra = Történetelméleti és módszertani tanulmányok*, szerk. GLATZ Ferenc, Budapest, 1977, 173–183.
- Karlheinz STIERLE, *Asthetische Rationalität*, München, 1997, 11–100.
- Odo MARQUARD, *Abschied vom Prinzipiellen*, Stuttgart, 1995, 3–38, 117–138.
- Günter FIGAL, *Der Sinn des Verstehens*, Stuttgart, 1996, 112–131.

P/IR/MIR/ELM-7 A szövegalkotás alapjai és a szövegfajták (műnemelmélet, poétika, retorika, topika, stilisztika)

Az irodalom produkciós rendszerének jellemzői, a műnemek, műfajok interpretációs és diszkurzív premisszái, az irodalmi szöveg nyelvi és nyelven kívüli összetevői, a szöveg „retorikai” valósága elokvencia és performancia között

Tájékoztató szakirodalom:

- Roman JAKOBSON, *Nyelvészet és poétika*, Budapest, 1979.
- Oskar WALZEL, *Gehalt und Gestalt*, Berlin, 1923.
- Wolfgang KAYSER, *Das sprachliche Kunstwerk*, Bern, 1948.
- Emil STAIGER, *Grundbegriffe der Poetik*, Zürich, 1960.
- Karlheinz STIERLE, *Die Identität des Gedichts = Identität. Poetik und Hermeneutik VIII*, Hrsg. Odo MARQUARD, Karlheinz STIERLE, München, 1979.
- Manfred FUHRMANN, *Die antike Rhetorik*, München/Zürich, 1990³.
- Manfred FUHRMANN, *Rhetorik und öffentliche Rede*, Konstanz, 1983.
- George A. KENNEDY, *Classical Rhetoric and Its Christian and Secular Tradition from Ancient to Modern Times*, Chapel Hill, 1980.
- Paul DE MAN, *The Rhetoric of Romanticism*, New York, 1984.
- Paul DE MAN, *Blindness and Insight*, Minneapolis, 1983.
- Wirkungsgeschichte der Rhetorik 1–2*, Hg. Josef KOPPERSCHMIDT, Darmstadt, 1991.

Egy további téma:

A kortárs diszkurzus kérdései: a kultúra poétikája és az irodalmi nyelv medialitása között

Az irodalmi műalkotás mint a kultúra-, a történeti-antropológiai értelemkölcsonzés produktuma, a kultúra „poétikája”, a szociális energia cirkulációja és az irodalom kulturális „cserék” mozgásában; a kommunikáció materializálódása, a rögzítő rendszerek működése a modernségben: hang és szöveg, betű, írás, kép, íráskép – az irodalmi nyelv és a medializáció.

Tájékoztató szakirodalom:

- Harold VEESER, *The New Historicism*, New York, 1989.
- Stephen GREENBLATT, *Shakespearean Negotiations. The Circulation of Social Energy in Renaissance England*, Oxford, 1997.
- K. Ludwig PFEIFFER, *Das Mediale und das Imaginäre*, Frankfurt/M, 1999.
- Friedrich KITTLER, *Grammophon – Film – Typewriter*, Berlin, 1986.
- Friedrich KITTLER, *Aufschreibesysteme 1800/1900*, München, 1987².
- Kulturphilosophie, Hg. Ralf KONERSMANN, Leipzig, 1996.
- Klaus P. HANSEN, *Kultur und Kulturwissenschaften*, Tübingen/Basel, 1995.
- Materialität der Kommunikation*, Hrsg. Hans Ulrich GUMBRECHT, K. Ludwig PFEIFFER, Frankfurt/M., 1995².

Materialität des Zeichens, Hrsg. Hans Ulrich GUMBRECHT, K. Ludwig PFEIFFER, München, 1993.

Marshall MCLUHAN, *Medium is the Message*, San Francisco, 1996.

Marshall MCLUHAN, *Understanding Media*, New York, 1964.

Heinz KIMMERLE: *Philosophien der Differenz*, Würzburg, 2000.